

Dosya: Müstesna Kadavra

Güncel'in 18 Ocak - 15 Şubat 2021 tarihleri arasında yayınlanacak sayılarında farklı yazarlar, Galeri Nev İstanbul'da gerçekleşen "Cadavre Exquis / Müstesna Kadavra" adlı grup sergisine katılan sanatçılara ve eserlerine odaklanacak. 18 Aralık 2020 - 13 Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleşen sergide Ani Çelik Arevyan, Kerem Ozan Bayraktar, Nermin Er, Tayfun Erdoğan, Ali Kazma, Ekin Saçlıoğlu, Hale Tenger, Nazif Topçuoğlu ve Nergiz Yeşil'in üretimleri Gizem Gedik küratörlüğünde bir araya geldi.

Müstesna Kadavra, Sergi Görüntüsü
Galeri Nev İstanbul

Sıfır Noktası: Tayfun Erdoğan'un Resimlerinin Olduğu ve Olmadığı Şeyler Üzerine Notlar

NAZLI GÜRLEK HODDER

Sıfırın ana fikri, ona günlük hayatta işlerimizi görmek için ihtiyaç duymuyor olmamızdır. Kimse sıfır balık satın almaya gitmez, kullanımı yalnızca kültürün alanına dahil olan düşünce biçimlerinin ihtiyaçları tarafından zorlanır.

Alfred North Whitehead

Tayfun Erdoğan'un resimlerinde, doğayı "şekillendiren" insanın eline ve aklına dair bir takım düşüncelerin de; Ana Tanrıça mitinin de; gezegenden Evren'e bakışın da; sanat, zanaat ve sanayi arasındaki o gerilimli ilişkiyi içeren insanlık meselesinin de izi bulunur.

Bir başka deyişle bu resimler, mağara insanların göğe bakışının da, ilk uzay fotoğraflarının görülmesiyle birlikte Dünya'ya ve Evren'e dair genişleyen görüşümüzün de, endüstriyel ilerlemeyle yer kürenin yapısını temelden değiştirecek denli ona etki eden insan faktörünün de, Toprak Ana'ya ritüelistik bir bağlılığın da izlerini taşır. Fakat bu resimler, tam olarak bunların hiçbiri değildir. Çünkü, bu resimler salt resimdirler. Erdoğan'un kurutulmuş yaprak, çiçek ve diğer bitkilerle oluşturduğu soyut kompozisyonlar, hiçbir hikaye betimlemez ve hiçbir cismi temsil etmezler. Bu anlamda, tamamen soyuttur. Soyut resimden farkları ise, boya yerine doğadan toplanmış malzemelerle yapılıyor oluşlarıdır. Erdoğan'un topladığı bitkiler, geldikleri doğal ve kültürel bağlamdan soyutlanmış vaziyette (yani o veya bu ağacın bitkisi olduğu için veya o veya bu kültür ya da mitolojide bu anlama geldiği için değil), salt soyut şekiller olarak kompozisyonda yerlerini alırlar. Erdoğan'un tuvali üzerine yerleşen bitkilerin salt birer geometrik şekil olarak görülebileceğini bile öne sürebiliriz; daireler, çizgiler, kareler ve çokgenler olarak... Tüm bu geometrik şekiller, sanatçının önsel olarak (*a priori*) belirlediği bir görsel sisteme göre tuvalin yüzeyine dizilirler; bu bazen bir ızgara sistemi, bazen de daha amorf bir düzendir. Her şekilde, belirleyici olan, hiçbir görsel hiyerarşi gözetmeden yüzeye mümkün olduğunca homojen bir biçimde yayılmalarıdır.

Tayfun Erdoğan, "İsimsiz", 2020
Pirinç kağıt üzerine varak, kurutulmuş bitkiler ve akrilik emülsiyon, 140 x 76 cm (sol), 76 x 50 (sağ)

Bu resimlerdeki doğa, bildiğimiz, alıştığımız halinden çıkmıştır; biçim verecek ham madde, resmin yapı taşı, insanın aklının uzantısı olmuştur. Nitekim, malzemeye dair önemli bir nokta, bitkilerin birer hazır nesne gibi ele alınıyor oluşlarıdır. Bildiğimiz anlamda hazır nesne, endüstriyel ürünlerin sanata dahil edilmesiyken, Erdoğan'un hazır nesne muamelesi yaptığı bitkiler, doğanın birer parçasıdır. Yani, Duchamp'ın hazır nesnelere, endüstri ürünü nesnelere, zanaat ürünlerinden ayırmaya yönelik bir görüşün ürünüyken; Erdoğan'un hazır nesnelere, sanat-zanaat-sanayi ürünü arasındaki tanımları tamamen gereksiz bulur. Erdoğan, modernizmin mirası hazır nesne fikrini alıp uygularken, bir bakıma yeniden icat eder; çünkü, dikkatini yönelttiği nesnenin sanat mı zanaat mı yoksa sanayi ürünü mü olduğuyla hiç ilgilenmez. Seçilme nedenleri, ezoterik bir bilginin eseri gibidir ve karşımıza çıkmaları için bir dizi uygulamadan geçmeleri gerekir (...) Erdoğan'un kendi deyişle, "hazırlanmalıdırlar". Söz konusu hazırlık süreci, çok aşamalı ritüelistik bir süreçtir: Biriktirme, tasnif etme, bekletme, ayıklama, parçalama gibi aşamalar, malzemeyi ketene hazırlar. Malzemenin ritüelistik kullanımı, ona orijinal bağlamının tamamen dışında, yepyeni anlamlar katar; daire şeklinde kesilen yaprakların, salt geometrik şekiller olarak kompozisyonun parçası olmaya hazırlanması gibi. Ya da sapçıkların çiçekten koparılarak, salt birer çizgi olarak dairelerin arasındaki boşlukları doldurmaya hazırlanmaları gibi.

Tayfun Erdoğan'un *techné*'sinde, her şey, her şeyin sıfırlanması ve resim olması için kurulmuştur. Bu amaca yönelik bir derviş gibi çalışan Erdoğan için her şey hem pratik bir rasyonalitedir hem de ritüelistiktir, gören gözler için sembolik anlamlara gebedir. Her şeyden önce bize şunu hatırlatır: Resim, salt kültürün alanına özgü kalmış istisnai oluş alanlarından biridir. Resim, Erdoğan'un bize gösterdiği haliyle, bugün hala saf bir lisandır. Tuvalin [veya kağıdın] sınırları içinde kalan alan bir hiçliktir; algının sıfırlandığı, her şeyin sıfırdan yepyeni yaratıldığı bir boşluktur. Burası, ilk gökbilimcilerin resmettiği, sıfır noktasıdır; Gaia'nın içinden çıktığı Khaos'tur, sembolü Ay olan Kybele'nin doğum yeridir. Burada, ezoterik bilgiler bitkiyi büyüye dönüştürür; *techné* idea'yı maddeleştirir, el aklı görünür kılar.

Rastlantısal Vals

SERFİRAZ ERGUN

Müstesna Kadavra, Sergi Görüntüsü, Galeri Nev İstanbul

Bundan 5-6 yıl önce Sakıp Sabancı Müzesi'nde açılacak sergi öncesinde Düsseldorf'ta 20. yüzyıl sanat akımı Zero'nun kurucularından Alman sanatçı Heinz Mack'ın atölyesini ziyarete gitmiştik. Mack'ın aklımda kalan en değerli sözü görsel sanat yapıtlarının da aynı müzik eserlerinde olduğu gibi müzikal bir ritmi, bir ölçüsü olduğu, olması gerektiği idi. Aklıma takıldı; ondan sonra baktığım, gördüğüm, izlediğim yapıtlarda, "Bu acaba hangi müzik parçası olabilir ki?" diye düşündüğüm çok oldu.

Ani Çelik Areyyan'ın ustalikle kurduğu ışıkta çektiği kuru çiçek ve yaprak kompozisyonlarını stüdyosunda ilk kez görme ayrıcalığına sahip olduğumda, aklıma gelen bu işlerin ancak bir bale müziği, belki bir vals ritmi taşıyabileceği oldu. Seyrantepe Adas'taki kişisel sergisinde ise bu görüşüm daha da güçlendi. Hatta şimdi, bu kompozisyonların Anna Pavlova belki de Margot Fonteyn zerafetiyle perform edilen Tchaikovsky'nin Kuğu Gölü Balesi'nden başka bir şey olmayacağı kanısındayım. Ani'nin 1998'de çektiği *Chrysalide* fotoğraf serisindeki tüllere sarılı kıvrak bedenli alımlı kadın kompozisyonlarını da Galeri Nev İstanbul'daki ölü doğa fotoğraflarına benzetiyorum. Bence bu da sanatçının sanat pratiğinin tutarlılığının bir göstergesi.

Galeri Nev İstanbul'daki *Müstesna Kadavra* başlıklı sergide Ani'nin 16 parça işi var. Fotoğraflar 90 derece açıyla sağ ve sol duvarlara yerleştirilmişler. Bakıyorum; bunlar tamamen soyut. Soyut, çünkü siyah zemin üzerindeki yapraklar, saplar ve kuru dallar solgun toprak renkleriyle çerçevenin bir ucundan yukarı doğru birer fırça darbesiyle savrulmuş sanki. Yakına geliyorum figüratif, çünkü sanatçı onları bilinçli kıvrımlarla özene bezene yerleştirmiş, üzerlerine de öyle ışık düşürmüştü ki yaprakların en ince kıvrımına kadar ortada, ya da ışığın gerisinde siyah zeminin içine gizlenmiş.

Ani Çelik Areyyan
"Nature on
Canvas Serisi", 2020
Hahnemühle
Fine Art Baskı
32x42 / 42x32 cm

Müstesna Kadavra (*La Cadavre Exquis*) demişken, bir başlık da bir sergiye ancak bu kadar oturur. Hem dokuz sanatçının tüm eserleri birbiriyle konuşuyor, birinin bittiği yerden diğeri başlayarak birbirlerini tamamlıyor hem de her biri özgün, her biri başka bir yaratıcı elden, akıldan, fikirden çıkmış.

Ani bu dizi fotoğraflarını yaratmaya hazırlanırken sabahın erken saatlerinde çiçek mezatının yolunu tutmuş. İsterseniz bu fotoğrafların hazırlık sürecini kendisine soralım:

"Sabah erkendi. Aklımdaki prodüksiyonun her an değişme şansı vardı, o an mezatta karşıma ne çıkarsa ona göre şekillenir diye düşündüm. Çekime hazırlık aşamasının getirdiği sürprizlere hep açık oldum. İhale başladığında bandın başında beklemeye başladım. En kıymetli ya da en pahalının peşinde değildim. Beni tam da o anda cezbeden çiçekleri almaya niyetliydim. Kendime göre demetler oluşturdum ve sepetime koyup stüdyoya getirdim. Büyük bir heyecanla setimi kurdum. Kurduğum dramatik ışıkla aklımdaki kompozisyonu yakaladığımı düşündüm. Orta format Hasselblad ile çalışıyordum; deklanşöre bastım, çalışmadı. Bir, iki, üç çalışmadı. Digital back'e bağlı kablo kopmuş. 15 santimlik bir kablo her şeyi berbat ediyor. Fotoğrafçı dostlarıma sordum, kimsede ona uygun bir şey çıkmadı. Kabloyu Danimarka'ya ısmarlamak zorunda kaldım. Ama stüdyoda kurduğum ışık ve kompozisyonu o kadar beğenmişim ki bir türlü vazgeçemiyordum. Başka bir kamerayla, yine sevdiğim 35 mm Nikon'umla çekmeye karar verdim. Fotoğrafi oluşturan öğelerin arasında kameranın yeri önemlidir. Getireceği net derinliği veya ara tonların berraklığı, fluluğu ya da keskinliği her makinede ayırdır ve sanatçının seçtiği fırça gibidir. Çekimi bitirdiğimde bu bitkilere kıyamadım ve stüdyomun bahçesine kova ile bıraktım. Aradan geçti bir buçuk ay. Yağmur yağdı, güneş açtı. Tozlanmış, kurumuşlardı. Elime aldığımda yeni şekilleri, farklı duruşları beni heyecanlandırmıştı. Seti kurduğumda kamerama yetişmeden boynumdaki uzaktan kumandama basıverdim. Çekimlerim ölü doğa (still life) olsa bile yaşayan, hareketli ve anlık enstantaneler oluyorlar. Baktım ki bu kuru çiçekler benimle birlikte adeta dans ediyor, hatta duruşlarıyla bana cevap veriyorlar gibi geldi. Çekimi bitirdiğimde zaten kuru yapraklar da toza dönüşüp yok oldular. Büyüledim. Benimle beraber bir buçuk ay bekleyip işim biter bitmez vedalaşmışlardı. Galeri Nev İstanbul'daki bu sergide de *Nature on Canvas* daha canlıyken, *Dry Leaf* kuru yaprak haline geldiklerinde çektiklerim, arada geçen zamanı da anlatan bir birlikteliğe bir hikayeye dönüştüler sanki. Tıpkı bir film ya da zaman şeridi gibi."

Ani Çelik Areyyan
"Dry Leaf Serisi", 2020
C-print, diasec
50 x 36 cm (3 adet),
110 x 80 cm (1 adet)

Dry Leaf üzerine Son Söz

AHMET ÖKTEM

Ani Çelik Areyyan'ın *Dry Leaf* serisinde yer alan işlerin aslında tek bir işe gönderme yaptığını söyleyebiliriz. Ortak görünümünün, koyu bir arka plan ve monokrom bir yapı olduğu söylemek mümkün. Yüzey düzenlemeleri açısından ise oldukça soyut bir temsiliyet içerisinde hareket ediyorlar. Burada bize kalan seyirlik bir durumun ötesini kurcalamaktır. Diğer çiçek düzenlemeleri bize daha çok ruhsal durumları çağrıştırırlar. *Dry Leaf* serisi, yeni Barok görünümüyle bize farklı bakış açıları sunar; burada ruhsal bir çözümlemeden çok düşünsel bir yaklaşımdan söz edebiliriz.

Gördüklerimiz bizi alışlagelmiş çiçek dünyasının dışına sürükler ve bu yeni durum eskisine göre daha çok gürültü çıkarmaktadır.

"Ani'nin Barok meselesini, yıllar evvel yaptığı bir dizi fotoğraftan sonra başka işler yapıp tekrar geriye dönüp siyah fonlu görüntüler üzerinden gündeme getirdiğini görürüz. Galeride sergilenen işlerin bazı serileri var ki benim için özel bir önem taşıyorlar. Daha önce yaptığı çiçek işlerini devam ettirseydi de bir süre sonra özellikle *Dry Leaf* ve hatta *Red* serisine ulaşabilirdi, yine de o aradaki işlere çok şey borçlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü belli bir gelişme içerisinde bir tavrın sürdürülmesi önemlidir ve ilerlemeyi böyle görürüz. Yani bir süre sonra yaptığı ile bir önceki yaptığı arasındaki ilişkilerin sorgulaması önem taşır. Özellikle *Dry Leaf* serisi beni etkileyen işlerden biri; bu seride bildiğimiz çiçek görüntüsü yok, çiçeğin yarattığı albeniyi bulamıyoruz. İşlerin tamamı monokrom, koyu ve orta tonlar arasında dolayan bir düzenleme, hatta düzen dışı bir rastlantısallık içeriyor. Onlara yaklaşımımız ilgiden çok bilgiyi çağırıyor. Sanatsal tavır açısından rahatsız edici, çözümleme yönünü arttıran bir durum bu. Bu serideki uygulamada; rengi atın, albeni yaratacak durumları da ortadan kaldırın, kurumuş birtakım dal ve yapraklarla bir düzenleme görürsünüz ve elinizde güzellik kaygısından çok bilgiyi öne koyan bir tutum kalır.

Bundan önceki *Kara Madde* sergisinde, Ani'nin yaptığın görülmesi gereken şeyi neredeyse ortadan kaldırmaktı! Nesneyi oldukça soyut bir hale dönüştürmek, hemen onun devamında, gösterme biçimini sorgulamaya çalışmak...! Bütün bunların bir süre sonra Ani'nin gelecekteki işlerine ciddi katkı sunacağını, onları değiştireceğini, işlerini bir nevi yapı bozumuna uğratacağını düşünüp bunları önemli buluyorum."¹

[1] "Barok bir koreografi", Ani Çelik Areyyan'ın Adas'ta gerçekleşen sergisi *Işık Etüdü-1* üzerine Areyyan ile Ahmet Öktem'in 12 Mart 2020 tarihinde sergi mekanında gerçekleştirdikleri konuşmadan alıntı, Art Unlimited: <https://www.unlimitedrag.com/post/barok-bir-koreografi>